

Nödvändig kompetens inom palliativ vård

– sjuksköterskors och läkares beskrivningar

2025-01-22

Referat av **Anette Alvariza**, professor i palliativ vård vid Marie Cederschiöld högskola och vetenskaplig ledare vid Palliativt kunskapscentrum

Referat av artikeln: Hanna-Leena Melender, Minna Hökkä, Pirjo Kaakinen, Juho T Lehto and Outi Hirvonen. **Palliative-care nurses' and physicians' descriptions of the competencies needed in their working units.** *International Journal of Palliative Nursing*, 2022. <https://doi.org/10.12968/ijpn.2022.28.1.38>

Bakgrund

För palliativ vård behövs en bred multiprofessionell ansats och hög kompetens. Tidigare studier har undersökt vilken typ av kompetens som behövs. Tex har sex dimensioner av kompetens för sjuksköterskors arbete identifierats: ledarskap, kommunikation, samarbete, klinisk kompetens, etisk-juridisk kompetens samt psykosocial och andlig kompetens (Hökkä mfl., 2020). När det gäller läkares kompetenser visar forskning att de mest centrala kompetenserna är relaterade till avancerad vårdplanering och beslutsfattande, hantering av komplexa symtom, liksom sociala interaktioner. (Melender mfl., 2020)

Syfte och metod

Syftet med studien som ligger till grund för detta referat var att beskriva vilken kompetens som behövs hos både sjuksköterskor och läkare inom palliativ vård. Forskningsfrågan var: vilka är de mest centrala kompetenserna för sjuksköterskor och läkare som arbetar inom palliativ vård? Det övergripande målet var att få en djupare förståelse för de kompetenser som krävs av specialister inom palliativ vård i deras dagliga arbete, för att validera tidigare forskningsresultat och för att upptäcka eventuella nya kompetensområden. Studien genomfördes i Finland och vid tidpunkten för datainsamlingen fanns det ingen officiell specialistutbildning inom palliativ vård för sjuksköterskor. Därav betraktades sjuksköterskor som arbetade inom palliativ vård som

specialister och de bästa informanterna för att beskriva de mest centrala kompetenserna hos sjuksköterskor inom palliativ vård. För läkare fanns däremot specialisering och de med specialistkompetens tillfrågades om deltagande. En enkät skickades ut och totalt svarade 129 sjuksköterskor och 64 läkare på en öppen fråga:

"VILKA ÄR DE MEST CENTRALA KOMPETENSERNA INOM PALLIATIV VÅRD OCH VÅRD I LIVETS SLUTSKEDE SOM DU BEHÖVER PÅ DIN ARBETSPLATS?"

Kvalitativ innehållsanalys med både induktiv och deduktiv ansats användes vid analysen av materialet.

Resultat

Resultatet baseras på de svar som sjuksköterskor och läkare har skrivit i enkäten. I tabellen nedan listas vilka kompetenser som behövs inom palliativ vård sorterade i huvudkategorier och underkategorier. Totalt inkluderar resultatet 16 huvudkategorier och 63 underkategorier. Så många som 11 huvudkategorier och 48 underkategorier baserades på både sjuksköterskors och läkares svar. I tabellen presenteras inom parentes det antal koder för alla, respektive för sjuksköterskor, och läkare, som skapat respektive kategori.

Även om flesta kategorier framkom från sjuksköterskors och läkares gemensamma data fanns vissa skillnader. De olika professionerna lade tonvikt på olika områden. Eftersom antalet deltagande sjuksköterskor var större än antalet deltagande läkare, kan inte alltför omfattande slutsatser dras. Författarnas avsikt var inte heller att söka efter skillnader mellan professionerna, utan snarare att lyfta fram mångfalden i det dagliga arbetet för personal inom palliativ vård, vilket ju blev väldigt tydligt i denna studie.

Huvudkategorier	Subkategorier
Klinisk kompetens (totalt 347, sjuksköterska 245, läkare 102)	• Hantering av smärta och andra symtom • Bedömning av vårdbehov och utvärdering • Farmakologisk behandling
Kompetens i sociala interaktioner (totalt 184, sjuksköterska 124, läkare 64)	• Möte med närstående • Möte med patienter • Lugn och genuin närvaro
Kompetens i att ge stöd (totalt 106, sjuksköterska 86, läkare 20)	• Psykosocialt stöd till patienten • Generellt stöd till närstående och patient
Beslutsfattande kompetens (totalt 81, sjuksköterska 31, läkare 50)	• Sätta vårdmål och avbryta behandlingar • Skapa vårdplaner

	• Identifiera behov och ställa diagnos
Kompetens i samarbete (totalt 61, sjuksköterska 30, läkare 41)	• Multidisciplinär samverkan • Organisering av samverkan
Teoretisk kompetens (totalt 45, sjuksköterska 25, läkare 20)	• Kunskap om medicin • Kunskap om organisationsmodeller • Kunskap om omvårdnad
Pedagogisk kompetens (totalt 35, sjuksköterska 32, läkare 3)	• Rådgivning för patienter • Rådgivning för anhöriga • Utbildning för professionella
Ledar- och utvecklingskompetens (totalt 25, sjuksköterska 15, läkare 10)	• Ledning och utveckling av resurser • Ledning och utveckling av välbefinnande • Frontlinjeledning
Koordineringskompetens (totalt 24, sjuksköterska 20, läkare 4)	• Genomförande av koordinering • Socio-ekonomiska frågor
Kompetens i vård under livets sista tid (totalt 24, sjuksköterska 17, läkare 7)	• Hantera svåra situationer och • Existentiella frågor • Att känna igen när döden närmar sig
Kompetens i familjecentrerad vård (totalt 22, sjuksköterska 22, läkare 0)	• Uppmärksamma och ta hand om familjer • Tillgodose familjers önskningar
Etisk kompetens (totalt 14, sjuksköterska 11, läkare 3)	• Följande av etiska principer • Reflektion över etiska frågor
Kompetens i barn- och ungdomsvård (totalt 7, sjuksköterska 7, läkare 0)	<i>Ingen underkategori</i>
Kompetens i bemötande (totalt 4, sjuksköterska 4, läkare 0)	<i>Ingen underkategori</i>
Kompetens i individuell vård (totalt 4, sjuksköterska 4, läkare 0)	<i>Ingen underkategori</i>
Kulturell kompetens (totalt 1, sjuksköterska 1, läkare 0)	<i>Ingen underkategori</i>

Slutsats och diskussion

Resultaten från studien bekräftar och validerar tidigare fynd om vilken kompetens som behövs inom palliativ vård. I resultatet presenteras klinisk kompetens, sociala interaktioner och att ge stöd som de mest ofta behövda kompetenserna i det dagliga arbetet. Sammanfattningsvis beskrev sjuksköterskor och läkare samma typ av kompetenser som de behövde mest i sina roller, även om betoningen av vikten av dessa kompetenser varierade mellan de två professionella rollerna. Resultaten från studien kan användas i utvecklingen av grund- och vidareutbildning inom palliativ omvårdnad och medicin, samt i utvecklingen av palliativ vård. Eftersom många

kompetenser var gemensamma mellan de två professionerna, skulle de kunna läras ut i både sjuksköterskors och läkares grund- och vidareutbildning med en interprofessionell utbildningsinsats.

Reflektion

Studien har identifierat viktiga kompetensen som behövs för palliativ vård. Dock baseras resultatet endast på två av de många viktiga professioner som behövs och ingår i ett multiprofessionellt team. Troligen kan också andra professioner än just sjuksköterskor och läkare känna igen sig i de kategorier som presenteras och eventuellt finns också ett flertal kompetenser som inte framkommer i den här studien.

Referenser

- Hökkä M, Martins Pereira S, Pölkki T, Kyngäs H, Hernández-Marrero P. Nursing competencies across different levels of palliative care provision: a systematic integrative review with thematic analysis. *Palliat Med.* 2020; 34(7):851–870.
<https://doi.org/10.1177/0269216320918798>
- Melender H-L, Hökkä M, Saarto T, Lehto J. The required competencies of physicians within palliative care from the perspectives of multi-professional expert groups: a qualitative study. *BMC Palliat Care.* 2020; 19(1):65.
<https://bmcpalliatcare.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12904-020-00566-5>
- Melender, H-L., Hökkä, M., Kaakinen, P., Lehto, J., and Hirvonen, O. Palliative-care nurses' and physicians' descriptions of the competencies needed in their working units. *International Journal of Palliative Nursing*, 2022, 28.1: 38–50. Published
<https://doi.org/10.12968/ijpn.2022.28.1.38>